

*До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-17
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77*

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки, доцентки кафедри екологічного права Туліної Ельбіс Євгенівни на дисертацію Третьяк Анастасії Валеріївни на тему «Правова охорона довкілля в умовах децентралізації», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації. Процес перерозподілу функцій управління як у бік децентралізації, так і централізації влади накладає суттєвий відбиток на усі сфери суспільного життя. Дуже помітно це позначається на довкіллі як дуже цінному активі людства, без якого неможливе функціонування світу. Від того, на якому рівні (державному, місцевому) вживатимуться заходи, багато чого залежить. Підтвердженням сказаного можна вважати той факт, що в глобальному вимірі заходів із підтримання сприятливого стану довкілля все ж вкрай мало. З огляду на це однією зі світових тенденцій у сфері державного управління стала децентралізація влади на місцях. У багатьох розвинених європейських країнах вказаний процес розпочався давно. Більш того, у цих питаннях більшість із них накопичила певний власний досвід. Зважаючи на те, що і Україна у 2014 році задекларувала впровадження децентралізації влади, дана концепція привернула увагу багатьох науковців, фахівців багатьох галузей і зумовила дослідження її проявів із різних боків. У зв'язку з тим, що правова охорона довкілля належить до компетенції декількох відомств і здійснюється як на центральному, так і на місцевому рівні, будь-який перерозподіл повноважень і сфери впливу неодмінно вплине і на сферу охорони навколишнього природного середовища, яка є вкрай важливою сьогодні.

Вказане зумовлює актуальність обраної авторкою теми дисертації, яка, крім того, відповідає напрямам наукових досліджень кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і виконана в межах цільової комплексної програми «Проблеми вдосконалення правового регулювання користування природними ресурсами та комплексами України» (державна реєстрація за № 0116U006161) і «Правове забезпечення реалізації політики держави на пріоритетних напрямках економічного розвитку та у сфері екологічної безпеки» (державна реєстрація № 0111U000962).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Мета наукової роботи полягає у з'ясуванні сутності й особливостей правової охорони довкілля в умовах реформи децентралізації в Україні й наданні обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства України, приписами якого врегульовується дане питання. Зважаючи на це, дисертанткою було поставлено і вирішено 11 завдань (с. 7–8), що знайшло відображення в науковій новизні (с. 9–10).

При написанні роботи, поступово виконуючи поставлені в дисертації завдання, здобувачка успішно застосувала основні методи наукового пізнання. Важливе значення відіграв діалектичний метод, за допомогою якого вивчалися актуальний стан, тенденції розвитку правового регулювання децентралізаційної реформи і правові наслідки, які матимуть місце в екологічній сфері.

Історико-правовий метод став у нагоди при дослідженні динаміки й тенденцій децентралізаційних процесів і екологічної політики у країнах ЄС.

Формально-юридичний метод дозволив проаналізувати зміст нормативно-правових актів, що закладають основу реформи децентралізації 2014 року, регулюють відносини, які виникають у сфері поводження з побутовими відходами, охорони рідкісних об'єктів тваринного, рослинного світу й природно-заповідного фонду України.

Застосовуючи порівняльно-правовий метод, дисертантка мала змогу порівняти положення законодавства різних держав – членів ЄС з питань

реалізації екологічної політики, зокрема, проведено паралель між правовою системою України і країн Європейського Союзу.

Статистичний метод знадобився при роботі з даними Державної служби статистики України і паспортами бюджетних програм міста Харків. Метод систематизації дозволив сформулювати вичерпні висновки на основі масштабного пласту проаналізованої інформації.

Наукові висновки, рекомендації, сформульовані Третьяк А. В., переважно достатньо аргументовані й переконливі. При їх доведенні і обґрунтуванні дисертанткою використано результати аналізу великого обсягу вітчизняних та зарубіжних наукових праць з екологічного права й державного управління, також опрацьовано значний масив приписів законодавства України й зарубіжних країн і статистичних даних.

Структура дисертації відповідає змісту проблеми, яка досліджується, є логічною й обумовлена поставленими завданнями, а розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою.

Отже, результати, отримані в результаті проведеного дослідження Третьяк А. В., слід оцінити як обґрунтовані й достовірні.

Наукова новизна одержаних результатів, яка відображена у висновках і пропозиціях, що виносяться на захист, полягає в тому, що дисертація є першою у вітчизняній правовій доктрині системною науковою роботою з дослідження теоретико-правових засад охорони довкілля в децентралізаційних умовах.

Серед окремих положень роботи, сформульованих здобувачкою вперше, або таких, які були розвинені в рамках проведеного дослідження, варто вказати ті, в яких:

– з-поміж усіх розглянутих концепцій місцевого самоврядування найсприятливішими для довкілля визнано теорії належного врядування та громадівську, яка найбільше відповідає тій концепції реформування органів місцевого самоврядування, яка була започаткована у 2014 році в Україні. Остання характеризується низкою позитивних механізмів свого прояву у сфері

охорони навколишнього середовища. Серед найдієвіших визначено інститут об'єднаних територіальних громад, посилення їх фінансової спроможності, поширення практики реалізації та фінансування громадських проєктів, виконання яких може позитивно позначитися на стані навколишнього природного середовища. Тими недоліками, які залишаються і знаходять свій прояв у межах запровадженої реформи і концептуальної основи, залишаються недопрацьована інституціональна складова й питання розмежування повноважень на місцевому рівні у вказаній сфері;

– доведено важливість вивчення і врахування найкращого досвіду з вирішення екологічних проблем у країнах Європейського Союзу, оскільки це дасть змогу здійснити ефективне реформування системи органів місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади в Україні. Вбачається, що стануть у нагоді, зокрема, виокремлені в дисертації інструменти, які допомагають вищезазначеним країнам досягати таких результатів у застосуванні передових екологічних показників;

– обґрунтовано необхідність залучення органів місцевого самоврядування до виконання ряду повноважень, які відповідають багатьом функціям екологічного управління;

– доповнено низку наукових думок щодо існуючого зв'язку між сталим розвитком і децентралізацією, а також визнання реформи децентралізації влади необхідним чинником досягнення цілей, визначених розглянутою у дисертаційній роботі концепцією сталого розвитку;

– розвинено і проаналізовано позитивні компоненти реформи децентралізації 2014 року і їх вплив на реалізацію екологічної політики у взаємозв'язку з механізмами збалансованого розвитку екологічних відносин в Україні;

– виокремлено негативні компоненти правового регулювання, що стримують модернізацію екологічних відносин в умовах проведення реформи з децентралізації;

– досліджено стан правового регулювання суспільних відносин з охорони рідкісних об'єктів тваринного, рослинного світу і природно-заповідного фонду в Україні, враховуючи тенденції децентралізаційного реформування.

Крім вказаного, заслуговує на увагу і те, що дисертантка продовжила й доповнила ряд вже існуючих наукових досліджень й висловила низку пропозицій стосовно вдосконалення законодавства України у сфері поводження з побутовими відходами, охорони рідкісних об'єктів тваринного, рослинного світу і природно-заповідного фонду України, які, поміж іншим, відповідають функціям екологічного управління тощо.

Дисертаційна робота, крім зазначених положень, містить й інші висновки, які становлять теоретичну та практичну цінність.

Повнота викладу одержаних результатів. Дисертантка в межах свого дослідження використала 250 джерел, а фундаментальні наукові результати, отримані під час написання роботи, відображені в 11 наукових публікаціях. Зокрема, у 4 статтях, 3 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, 1 – у періодичному науковому виданні іншої держави, а також у 7 тезах у збірниках матеріалів наукових конференцій. Робота Третьяк А. В. оформлена з урахуванням усіх нормативних вимог, що висуваються до таких наукових праць. Дисертація написана державною мовою, а її положення логічні й обґрунтовані. Проявів академічної недоброчесності в роботі Третьяк А. В. виявлено не було.

Дискусійні положення дисертації. Позитивна й висока оцінка дисертаційної роботи Третьяк А. В. не виключає наявності деяких питань і положень, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування.

Так, по-перше, у своїй роботі здобувачка виокремлює й досліджує регіональні аспекти охорони рідкісних видів тваринного й рослинного світу. У той саме час у підрозділі 2.3 дисертації не наведено визначення поняття «регіональна» охорона рідкісних видів тваринного й рослинного світу.

Хотілося б почути власну думку дисертантки з цього приводу й отримати відповідь на запитання, що саме розуміється під регіональною охороною рідкісних видів тваринного й рослинного світу?

По-друге, на сторінках 147 та 148 дисертації здобувачка вказує, що 23 грудня 2003 р. рішенням обласної ради Харківської області було затверджено Регіональні правила забудови Харківської області. Якщо звернутися до змісту даного документа, то положень, які визначали б обов'язок забудовників враховувати особливості певної місцевості з точки зору охорони рідкісних об'єктів рослинного світу, немає. Пояснюється це тим, що в законодавстві прямо не передбачено обов'язку брати до уваги вимоги щодо охорони рідкісних і таких, яким загрожує зникнення, видів диких тварин і рослин під час розроблення органами місцевого самоврядування нормативно-правових актів. У зв'язку з цим виникає питання стосовно правового регулювання збереження умов місцезростання об'єктів рослинного світу, а саме рідкісних рослин і таких, що перебувають під загрозою зникнення в контексті питань, що розглядаються в дисертації. Тож, хотілося б почути аргументований коментар дисертантки з цього приводу.

По-третє, на сторінці 188 запропоновано внести зміни до статті 3 Закону України «Про рослинний світ», доповнивши категорією «рідкісні види об'єктів рослинного світу» – це сукупність диких рослин, грибів, водоростей і непатогенних мікроорганізмів, що не належать до тваринного світу, а також типові рослинні угруповання, які постійно або тимчасово перебувають (зростають) у природних чи штучно створених умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони і занесені до Червоної або Зеленої книг України». Бажано почути, як саме ця пропозиція сприяє вирішенню поставлених у дослідженні завдань з урахуванням специфіки теми роботи.

Однак висловлені зауваження не мають відношення до концептуальних положень дисертаційної роботи Третьяк А. В. і не можуть впливати на її загальну позитивну оцінку.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертаційна робота Третьяк Анастасії Валеріївни «Правова охорона довкілля в умовах децентралізації» є завершеним науковим дослідженням, в основу якого покладено актуальну тему. Дисертація містить належні теоретичні результати і пропозиції, що характеризуються науковою новизною.

Вагомість, актуальність і важливість результатів роботи, практична значущість її положень і висновків у сукупності дозволяють стверджувати, що проведене дослідження на тему «Правова охорона довкілля в умовах децентралізації» відповідає тим формальним вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Третьяк Анастасія Валеріївна на основі публічного захисту заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційна рецензентка –
кандидатка юридичних наук, доцентка
доцентка кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Ельбіс ТУЛІНА

Мідпис *Тулїної Е.*
Сасвідчую
Нач. ВК *Рисену*
04. 12. 2023 р.